

IMA.

Elmondott az „Unitárius Irodalmi Társaság“-nak 1922. július 2-án Nagyajtán tartott vándorgyűlésén.

Jó Istenünk, szerető Atyánk! Lelkünk az élet bízó reményében emelkedik hozzád, hogy nyugalmat és békességet találjon gondviselő erődben s megvigasztalódjék a te tanácsodban, melyet semmi meg nem homályosíthat. Az élet tökéletességének ismerünk tégedet, aki felé irányul minden vágy, minden óhajtás, mely beteljesedésre vár: s oh, mennyi vágy hull le szárnyaszegetten, mennyi nemes óhajtás fullad a sikertelen törekvés hullámaiba az emberi gyarlóság gátjain! Az örök bölcsesség kútforrása van tenálad, melyből megelégtethetjük szomjuságunkat, hogy erősebbek legyünk terheink hordozására; s óh, mily sokszor állunk tanácstalanságban a tudatlanság előtt, mely be nem fogadja a te dicsőségedet! Bizalom lakozik a te szeretetedben, mely akaratod munkásaiul állított minket e földi létbe, hogy e hivatásunkkal betöltenők azt; óh, hányszor kell látnunk fölgerjedni a bizalmatlan gyűlöletet, mely a szent elhivatás gyakorlása helyett „boszuságot szól nagy kevélységgel!“

Érezzük, hogy hozzánk való bizalmad fölemeli meglankadó lelkünket, s az élet hiúságainak keresése helyett egy örök célra mutat, melyet tebenned megtalálva, szentségedben tisztelhetünk és megközelíthetünk, Érezzük, hogy a te kész bölcsességed az egyetlen út, mely tévedésekbe sohasem viszen, s ha annak lelkünkbe adott szikráját megőrizzük, „gazdagság és bőség léssen a mi tárházunkban“. A te tökéletességednek nincs korlátja, mely utaid és példád követésében bizalmatlannokká tehetne minket, mert „csudálatos dolgaid emlékezetet szereznek“ élők és holtak, kicsinyek és nagyok, hatalmasak és üldözöttek előtt. Mint az életnek világossága állasz a sötétben járók útjain; erős ítéletednek szavát hallatod a kicsinyes civódásokban, hogy „ne legyünk balgatagok a te szined előtt;“ fölemeled a gyengét, az erőtelent, a féltőt, s forgatván a te

ügyedet őelőtte — erőssé teszed lelke hivatásában, hogy „aki az emberek gyalázatjában megrontatott, ne térjen meg előled szégyenvallással“.

Megőrzöd a kitagadottakat és száműzötteket Egyiptomnak bús igájában, s Mózesnek és Áronnak lelkek által leszesz a te népednek bátorsága, hogy bizalmának új reménye emelkedjék hozzád s így legyen a te megváltásodnak emlékezete nemzetségről-nemzetségre. Ez emlékezet hangja zendül fel azóta minden elhagyatott népeknek lelkében, kiknek birodalma immár csak tebenned vagyon, mint erős várnak menedék-helyében...

Vesztett reményeink után mi is emlékezünk, oh kegyelemnek Istene terólad, a kinél nekünk „nincsen a mennyekben több és tenáladnál egyébben nem gyönyörködhetünk e földön“. Emlékezünk a múlt ezer próbáiról, melyeken Jérémiásaink és Ezsdrásaink mélységes híte diadalmat vőn; hogy börtönök sötét falairól, jeltelen sírokról, elnyomottak keserves sóhajaiból kelt szárnyra a te örökkévaló igéd varázsa, s messzi földeken, még messzibb tengereken túl dobantotta visszhangra szívét egy új, szabad világ lakóinak. Emlékezünk nagyjainkról és kicsinyeinkről, kiknek nem panaszos áldozatkészségéből emelkedtek szentélyeink, a „Muzsák és Erények“ hajlékai, hol ma is figyelmetesebben várjuk a te ígéretednek beteljesedését, „hogynem mint a vigyázók a reggelt“. És oh! mily édes az emlékezés épen e falak között, hol egykoron meghihletted szelid szolgáltnak lelkét, ki népének elmevirágiból nyert koszorus nevet, s „zöld erdők zúgása“ ma is beszél ősi regékről, „vadgalamb bűgása“ ma is megédesíti keserveinket, s öröksége mint dicsérő himnusz emelkedik hozzád a hálás nép ajakán.

Emlékezvén, neked köszönünk mindent, egyetlen reményünk, életnek Istene! S ha miben van még bizodalmonk, mely e földi élethez köt és annak hivatásában tevékenységre kötelez, úgy legyen a múlt dicsőségének, a megszenvedett keserveknek ez emlékezésben visszacsillámló ereje az, mely nemcsak túrni tanúsítson a balga szerencsétlenségben, de erős bizonyoságául álljon a jövő hitének. Ha midőn mi szólunk békességgel és „mások a viadalhoz készülnek“, légy a mi „árnyékunk a mi jobb kezünk felől, légy kezes a te szolgálidért, hogy a kevélyek el ne nyomhassanak“. Ádáz sorsunkon, „vak időknék e szomorú gyümölcsén“ ne keljen panasz-nyögése lelkeinkben, de álljon előttünk figyelmeztető példaként a múlt; hozzánk való szerelmed hajtson új virágokat a jelen sivár mezején, erőd lelkesítsen kitartásra, hogy éljen a mi lelkünk eszményeink követésében.

Meghajtjuk magunkat előtted, mert te *azt* érdemled; de az élet küzdelmes terén tégy teljessé minket a benned vetett hit önbizalmával, hogy abban láttassanak meg törekvésünk főnséges céljai. Mint megannyi zarándok gyülekeztünk e helyre, hogy emlékező lelkünk erőt vegyen abból, ami jó, ami szép, ami örökkévaló; s midőn bizó hittel ebben fáradozunk, adjad öh minden hatalmak erős Istene, hogy lakozhassunk békességben ez ezer szépségű, ezer emlékű földön, s munkálhassuk az emberi jólétben a *te* dicsőségedet, gondozhassuk hű sáfársággal a *te* szent örökségedet, melyet így adva át jövő nemzedékeknek, bízunk „virágzóbb századokat remélve, midőn eldődeinknek szép kora visszatér“, s minden nép ezt mondja: Ámen! Ámen!

LŐFI ÖDÖN.

AZ EGYHÁZALKOTMÁNYOK OSZTÁLYOZÁSA.

A jogtudomány belső széttagoltsága oly nagymérvű, hogy a jogászok közül is az egyházjoggal behatóbban csak azok foglalkozhatnak, akik erre a szakra készülnek, vagy egyes vonatkozásban azzal kell, hogy foglalkozzanak. De az egyházjog anyaga is oly nagy, hogy az összes egyházak jogát felölelő gyűjteményes munkák is ritkán jönnek létre.

Ebben találok a magyarázatát annak, hogy a világi pályákon levő különböző felekezeti jogászok az egyházjoggal sem a múltban, sem a legutóbbi időben nem foglalkoztak. Az egyházi pályán levő embereink közül sem akad senki, aki az egyházjogra magát tudományosan kiképezte volna.

Az unitárius egyházjog tudományos műveléséről ezért nem is beszélhetünk. A gyakorlati igényeknek szánt rendszeres egyházjogunk sem volt a múltban a Mikó egyházjogától eltekintve és nincs a jelenben sem.

Mikót az 1850-es évek változásai az ügyvédi pályáról terelték az egyház szolgálatába s az ő munkája is lényegében a teológián tartott egyházjogi előadásokra készült kézikönyv. Ennek a megírásához készítette el a Canon-gyűjteményt is.

Ilyen körülmények között alig leküzdhető nehézségekbe ütközik, hogy az unitárius egyházjog szempontjából alapvető rendszert állítsak fel. Még kevésbé várható, minden előzmény nélkül, a rendszer teljes kiépítése. A mai állapot szemlélete mellett a most közrebocsájtott jogtörténeti anyagban az olvasót elsősorban az iránt kell megfelelően tájékoztatnom, hogy a ma ismeretes unitárius egyházi szervezet kiépítését ne keresse már az első korszakban.

Az egyházközségek, az egyházkörök és a központi hatóságok az egyház megalakulásakor elhatárolódnak ugyan, azonban ezek keretén belől csak idők múltán és a korszerű eszmék behatása alatt fejlődnek ki a községekben, a körökben és a központban azok a testületek és hivatalok, amelyek ma előttünk állanak.

És éppen ezért fontos ismerni a jogtörténeti kialakulást, hogy megbízonyosodjunk, hogy egyházunk alkotmányában mi a legrégebbi és legmaradandóbb alkatrész és mi az, amit időlegesen csak a kényszer, vagy az alkalmosság vitte bele.

A kifejlődés eme szemlélete mellett azután megtudjuk különböztetni, hogy egyházunk, alkotmányában mi a protestáns